Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 7, İstanbul 2011, 69-106.

TUBA İSEN DURMUŞ[*]

Edirneli Şevkî Divanı Üzerine Değerlendirme ve Şevkî'nin Farsça Şiirleri

An Evaluation on *Edirneli Şevkî Divanı* and Persian Poems of Şevkî

ÖZET

Osmanlı Divan Edebiyatını anlamaya ve yorumlamaya yönelik önemli malzemeler sunan divanlar, tezkireler ve tarih metinlerinde daha çok döneminin öne çıkan üstad isimleri değerlendirilmekte ve bu metinleri yayıma hazırlayan araştırıcılar da öncelikli olarak bu konumdaki şair/yazarları öne çıkarmaktadırlar. Ancak ilk olarak tercih edilmeyen ikinci sınıf şair/yazar kategorisine girebilecek, tezkirelerde hakkında çok fazla bilgi yer almayan, eserleriyle yaşadığı dönemde üstad şair/yazarlar kadar ses getirmeyen isimler ve eserleri incelendiğinde yaşadıkları dönemdeki edebiyat algısını görebilmek mümkün olabilmektedir. Bu yazıda yakın zamanda yayımı yapılan Edirneli Şevkî Divanı değerlendirilecek, Şevkî'nin kendi döneminin şiir tarzına ne ölçüde yön verdiği üzerinde durulacaktır. Edebiyat tarihlerinde öne çıkarılan bu yüzyıla ait folklorik üslubu bir üst basamağa taşıyan kullanımın Necati Bey dışında dönemin başka şairlerinde de rastlanabildiğini göstermesi bakımından bu ve benzer, arka planda kalmış isimlerin tanıtılması ayrıca önemlidir. Şiirinin taşıdığı folklorik öğeler ile Şevkî'nin üslubu folklorik özellikler taşıyan ama onu estetik bir düzlemde sunabilen bir tarzdır. Yazının sonunda divandaki Farsça şiirlerin çeviriyazımı da yer almaktadır.

ANAHTAR KELİMELER

Divan, Edirneli Şevkî, Farsça şiirler.

ABSTRACT

Divans, tazkiras and history boks provides important information to understand and interpret Ottoman Divan Literature. In these texts prominent names in their own periods are mostly evaluated by researchers who prepare these texts for publication. However we may categorize some poet/authors as second-class writers that they are not prominently preferred by tazkira writers and we can't find too much information about them in these kind of books. When examined the works of these writers it is possible to see the perception of literature in their period. In this review article Edirneli Şevkî Divanı which published recently will be evaluated and will be focussed on Şevki's style of poetry in his period. It is also important to introduce names like Şevkî in terms of showing up stylistic features of folk style in their poems as seen in Necati Bey's style in this period. Şevkî's style with folk style in his poems at the same time has an aesthetic aspect. At the end of article, there will be transcription writing of Persian poems in Divan.

KEYWORDS

Divan, Edirneli Şevkî, Persian poems.

Osmanlı Divan Edebiyatı dönemini anlamak ve yorumlamak, büyük ölçüde altı yüz yıl boyunca ortaya konan eserlerin çeviri yazımlarının yapılması ve üzerine yapılan değerlendirmeler ile mümkün olabilmiştir.

---

[*] Yard. Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara *(isinsu@bilkent.edu.tr)*.

Tezkire ve tarih metinleri bu yönüyle dönemin kültürel ve tarihsel ortamına dair ipuçları sunarken, divanlar da hem dönemsel dil ve üsluba hem de değişim ve gelişimlere ışık tutacak içeriğe sahiptirler. Divan neşretmeye niyet eden araştırmacıların tercihlerinin daha çok birinci sınıf şair olarak nitelendirilebilecek, döneminin öne çıkan üstad isimlerinden olması, dönemler arasında şiir gelişimi açısından ne gibi farklar ortaya çıktığını/çıkabileceğini göstermektedir. Ancak öncelikli olarak tercih edilmeyen ikinci sınıf şair kategorisine girebilecek, tezkirelerde hakkında çok fazla bilgi yer almayan, yazdığı şiirleriyle yaşadığı dönemde üstad şairler kadar ses getirmeyen şairler ve divanları da incelendiğinde yaşadıkları dönemdeki şiir algısını görebilmek mümkün olabilmektedir. Örneğin 16. yüzyıl, sadece edebiyatta değil her alanda üstad isimlerin yetiştiği bir yüzyıldır. Bu yüzyılın divan sahibi şairler olarak akla ilk gelecek isimleri Fuzuli, Baki, Hayali'dir. Ancak bu isimlerin Osmanlı coğrafyasında şiirleri ile gündemde olmaları kuşkusuz İran ve Arap edebiyatlarından gelen bir etkilenme ile birlikte bir yandan da 15. yüzyılda, Necati Bey ve Ahmet Paşa gibi öncü isimlerin bu yolu açmaları ile de mümkündür. Edebiyat tarihlerinde ise Osmanlı edebiyatında şiirleri ile belli tarz ortaya koymuş şairler daha çok yer almaktadır. Örneğin 16. yüzyıl tezkire yazarlarından Latifî, eserinde 15. yüzyılın üstad şairlerinden Necati Bey'den söz ederken, şairin atasözü ve deyimlerle örülü üslubunu yeni bir tarz olarak sunmaktadır (Canım 516). Edebiyat tarihlerinde de Necati Bey'in folklorik üslup diyebileceğimiz konuşma dilinin bir adım ötesindeki üslup öğelerini estetik bir seviyeye taşıdığına ve yüzyıla yön verdiğine dair bilgiler yer almaktadır. Bununla birlikte Necati Bey döneminde yaşamış ve üretmiş, onun etkisinde kalarak bu doğrultuda eser vermiş şairlerin de olabileceği ve bu isimlerin şiirleri incelenirse dönemin geneline dair önemli çıkarımlar yapılabileceği de göz ardı edilmemelidir[1].

[1] Mehmed Çavuşoğlu, Necati Bey Döneminde yaşamış ve onun takipçilerinden olan Amrî, Vasfî ve Üsküplü İshak Çelebi Divanlarını yayıma hazılamış ve divanların önsözünde Necati Bey kadar tanınmasa da dönemin şiir üslubuna yön veren bu tür isimlerin divanlarını yayımlamanın öneminden söz etmiştir. Mehmed Çavuşoğlu (Haz.)(1979). *Amrî, Divan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları; Mehmed Çavuşoğlu (Haz.)(1980). *Vasfî, Divan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları; Mehmed Çavuşoğlu (Haz.)(1990). *Üsküplü İshak Çelebi, Divan*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Elbette bu yaklaşım, Osmanlı divan edebiyatı içinde eser vermiş her şair ve divanı için düşünülebilir.

Bu çerçevede yakın zamanda yayımlanan eserlerden biri de 15. yüzyılın sonu ile 16. yüzyılın ilk yıllarında yaşamış Edirneli Şevkî'nin divanıdır. Şairin kaynaklarda, dönemin ikinci sınıf şairi olarak nitelendirilebilecek bir konumda olmasına rağmen Necati Bey'in etkisinde ve yolunda olanlardan biri olması sebebiyle divanının çeviriyazımının yapılması büyük önem taşımaktadır. Bilindiği gibi "İstanbul Türkçesi", "sade ve yalın üslup" gibi ifadeler Osmanlı divan edebiyatının özellikle ilk dönem şairlerinin eserleri için sıkça kullanılmakta, ama çoğu zaman bu kavramlarla ne anlatılmak istendiği çok net olarak ortaya konmamaktadır. İstanbul'un fethiyle birlikte kültürel toparlanma çerçevesinde bir yazı dilinin de yavaş yavaş estetik bir dile dönüştüğü süreç ve bu süreçte eser veren şairlerin üslup olarak neyi tercih ettikleri meselesini aydınlatma noktasında bir eserin daha günümüz Türkçesiyle bilim dünyasına kazandırılması da sevindiricidir. Edebiyat tarihlerinde öne çıkarılan bu yüzyıla ait folklorik üslubu bir üst basamağa taşıyan kullanımın Necati Bey dışında dönemin başka şairlerinde de rastlanabildiğini göstermesi bakımından bu ve benzer, arka planda kalmış isimlerin tanıtılması ayrıca önemlidir.

Halil İbrahim Yakar tarafından yayıma hazırlanan *Edirneli Şevkî Divanı*'nın biri Medine Arif Hikmet Kitaplığı 152/811 numarada bulunan (mikrofilmi Süleymaniye Yazma Bağışlar nr. 2930'da), diğeri de Almanya/ Berlin Devlet Kütüphanesi'nde Or. Ms 1630'da mevcut olan iki nüshası değerlendirmeye alınmış, bunun yanında şairin Edirneli Nazmî'nin *Mecmuaü'n-nezair*'i, Eğridirli Hacı Kemal'in *Camiü'n-nezair*'i ve *Pervane Beg Mecmuası*'nda yer alan şiirleri de çalışmaya dahil edilmiştir. Kitap, önsözün ardından iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın sonunda bir de dizin bulunmaktadır. Birinci bölümde sırasıyla Edirneli Şevkî'nin hayatı, eserleri ve edebî kişiliğine değinilmektedir. Şairin hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi olmaması yazarı, tezkirelerde yer alan bilgiler doğrultusunda çıkarımlar yapmaya itmiştir. Örneğin, şairin çağdaşı Latifî'nin eserini 1560 yılında tertip eden Pervane Beg'in ve bizzat Şevkî'nin kendinden Abdullah oğlu diye bahsetmesini, diğer kaynakların da yaşlı bir kadının kulu olduğu konusunda hemfikir

olmalarını, şairin devşirme olabileceği şeklinde yorumlamaktadır. Yine ölüm tarihinin kaynaklarda kayıtlı olmamasını da yazar, şairin yazdığı şiirlerinden ve tezkirelerde yer alan bilgilerden yola çıkarak tahmin etme yoluna gitmektedir. Yazar, *Tuhfe-i Nailî*'de yer alan şairin Sultan Bayezid zamanında vefat ettiği bilgisinin yanlış olduğunu; mensur olarak şairin kaleme aldığı Tevârih-i Âl-i Osmân adlı eserinin ketebe kaydında eserin bitiş tarihinin 24 Ekim 1516 olarak verilmesinden ve divandaki sekiz numaralı kasidenin Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmasından dolayı, Şevkî'nin Kanunî'nin en azından ilk dönemlerinde hayatta olabileceğini gösterdiğini belirtmektedir. Yazar, buna ek olarak Sehî Bey'in, tezkiresinde Şevkî'den söz ederken "Allah rahmet etsin" ifadesini kullanmasını ve mezarının Galata taraflarında olduğunu söylemesini de şairin Sehi Bey tezkiresinin yazıldığı tarih olan 1538'den önce vefat ettiği yönünde düşünülebileceğini söylemektedir (10).

Şevkî'nin hayatı hakkında çok ayrıntılı bilgi olmamasına ve ancak bazı çıkarımlar yaparak hayatı hakkında bilgi sahibi olabilmemize rağmen şair, yazdığı kaside, gazellerle olmasa da övgü ve daha çok da yergi içerikli kıtalarıyla edebiyat dünyasında tanınan birisidir. 16. yüzyıl tezkirelerinde kendi ismi dışında döneminin başka şairlerinden söz edilirken adının sıkça geçmesi, bu durumu göstermektedir. Nükteli bir kişiliğe sahip olan Şevkî, kendi döneminde yaşamış şair arkadaşlarını çeşitli vesilelerle hicveden nükteli şiirler yazmıştır. Örneğin "sünnetsiz" lakabıyla tanınan Visâlî'nin şairlerin şiirlerini alıp bozarak tekrar yazması üzerine bir kıta yazan Şevkî, şairin alimliğini övmekte buna karşılık şairliği hakkında imalarda bulunmaktadır. Basirî, Kebirî ve Likayî için de benzer nükteli hiciv şiirleri yazdığını bildiğimiz şair, bu türden şiirlerin edebî olup olmamaları tartışılsa da bu yönü sebebiyle edebiyat tarihlerinde de adı sıkça geçen bir konuma sahiptir.

Yazarın inceleme bölümünde üzerinde ayrıntılı durduğu bir başlık "Dil ve Üslup"tur. Ülkemizde divanlarla ilgili yayın yapan araştırmacıların ne yazık ki metne verdikleri önem kadar çalıştıkları şair/yazarın dili ve üslubu hakkında aynı özeni göstermedikleri bilinen bir gerçektir. İncelenen şair/yazarın dönemine herhangi bir katkı sağlayıp sağlamadığı, çağdaşları ile birlikte değerlendirildiğinde edebî kişiliği ile nerede durması gerektiği hakkında sorular çoğu zaman cevapsız kalmaktadır. Şevki

Divanı'nı yayıma hazırlayan Yakar, bu genel tablonun aksine inceleme bölümünde tezkire yazarlarının Şevkî'yi ikinci sınıf şair olarak nitelendirmelerine rağmen neden üzerinde çalışılması gereken bir şair oluşunu ayrıntılı bir şekilde araştırmıştır. Hayatından söz ederken Şevki'nin yaşadığı dönemde Necati'nin üstad şair oluşunu ve şairin onun çevresinde yetiştiğini vurgulayan araştırıcı, Necati Bey Divanında ve Şevki Divanında ortak kullanılan kafiye ve redifler olduğunu, 32 gazelin her iki şairde de aynı redifi taşıdığını, iki gazelin mahlas dışında tamamen aynı olduğunu, iki gazelin de beşer beyitinin aynı olduğunu tespit etmiştir (43).

Şekil açısından yapılan böyle bir tespit, içerik ve dil kullanımı açısından bakılsa ortaya çıkan tablo değişmeyecektir. Yazar, Şevkî'nin kullandığı dilin gazellerde sade, kasidelerinde ağır olduğunu, halk diline ve söyleyişe yakın ifadelerin şiirlerinde hemen göze çarptığını, kafiye ve rediflerini ağırlıklı olarak Türkçe kelime ve eklerden seçtiğini, konuşma üslubu içinde şiirler kaleme aldığını söyler (31). Yazarın sözünü ettiği özellikler, folklorik üsluba ait olan kullanımlardır. Yazarın *Şevki Divanı*ndan tespit ettiği ve inceleme bölümünde yer verdiği atasözleri ve deyimleri de bu üslup çerçevesinde değerlendirilebilir. Yazar, divanda geçen cümle formunda 16 atasözünden söz ederken (44-45), 563 deyim sıralamaktadır (45-53). Bu deyimlerin birçoğunun şiirlerde birden fazla geçtiğini düşünürsek ne kadar yoğun bir kullanımının olduğu da görülecektir. Şairin yaşadığı dönemde benzer içerikte ve Türkçe kullanımına ağırlık veren başka şairlerin de olduğu, dönemin yapısı gereği Türkçenin Arapça ve Farsçaya göre daha baskın olduğu bilinmektedir. Yazar, Şevkinin üslubunun en önemli özelliklerinden birisinin duygu ve düşüncelerini ifade ederken söz ve manaya dayanan ve anlam çeşitliliği içeren çağrışımlı söz sanatlarını başarılı bir şekilde kullanması olduğunu söyler (35). Yazarın söz ettiği bu özellik ise estetik üsluba ait kullanımların başında gelir. Yazarın Şevki'nin dil ve üslubuna dair tespitlerini ortaya koymasına rağmen onu döneminin Türkçe vurgusuna sahip başka şair/yazarlarından ayıran özelliğin ne olduğunu ortaya koymaması şaşırtıcıdır. İnceleme bölümünde titizlikle tespit ettiği atasözü ve deyimlere tek tek ve geçtiği şiirlere işaret ederek yer vermesine rağmen, bu kullanımın dil ve üsluba ne katkı sağladığına, divan edebiyatının geneli dikkate alındığında bu kullanımın nasıl bir

üslup çerçevesinde değerlendirileceğine dair bir yorum eksikliği inceleme bölümünde göze çarpmaktadır.

Şiirinin taşıdığı folklorik öğeler ile Şevkî'nin üslubu folklorik özellikler taşıyan ama onu estetik bir düzlemde sunabilen bir tarzdır. Necati Bey'in şiirleri ile bu kadar ortak özellik taşıması da bu sebeptendir. Kuşkusuz beylikler döneminden başlayarak Türkçe kullanımının gerek bilinçli gerekse de zaruri olduğu durumlar çerçevesinde özellikle 15. yüzyılda Necâtî Bey'le birlikte bir dönüşüme uğradığı bilinmektedir. Bu noktadan hareketle Necâtî Bey öncesinde de Türkçe yazan ve folklorik üslubu tercih eden şairler olmakla birlikte, Necâtî Bey'in yaptığı bunun bir adım daha ilerisine geçen bir harekettir. Bir geçiş dönemi şairi olan Necâtî Bey, folklorik üslubu estetik üsluba taşıyan bir kilometre taşıdır. Onun tarzının takipçisi olan Şevkî de bu yönüyle kendi çağında ya da kendinden önce şiir yazıp Türkçe kullanıma ağırlık veren başka şair/yazarlardan bu yönüyle ayrılmalıdır. Bu noktada geçiş dönemi olması sebebiyle Necâtî Bey'le çağdaş II. Bayezid dönemi şairlerinden Şevkî'yi sunmak, Necâtî Bey'in ortaya koyduğu estetik özellikleri yeni yeni taşımaya başlayan yerel tarzın takipçileri olduğunu da gösteren bir örnek olacaktır. Yazının başında yapılan vurgu, bu noktada anlam kazanmaktadır. 15. yy'dan söz ederken Necatinin şiirlerinin geçiş örneği olarak sunulması, onu hazırlayan veya onun hazırladığı başka şairler de var mı sorusunun cevabını vermemektedir. Şevkî gibi bir tarzı devam ettiren bu tür isimlerin incelenmesi, bütünü görmek ve değerlendirebilmek açısından önem taşımaktadır.

Edirneli Şevkî Divanı, titiz bir çalışmanın ürünü olarak görünmekle birlikte, divandaki bazı nazım şekillerinin tespitinde yanlışlıklar ve şiirlerin genelinde bazı okuma hataları bulunmaktadır. Hepsine burada yer verememekle birlikte, belli başlı olanlarına işaret etmek mümkündür.

Öncelikle yazarın Medine nüshasındaki şiirlere gönderme yaparken divanda işaret ettiği yazma numaraları hatalıdır. Bu tür yazmalarda yazmanın başladığı sayfanın 1^{b} sayfası olarak kabul edildiği ve sonraki rakamlandırmaların bunu takiben yapıldığı bilinen bir gerçektir. Oysa araştırmacı yazmaya 1^{a} sayfasından başlamış olmalı ki, divanda işaret ettiği numaralar için yazmada bir önceki sayfaya bakmak gerekmektedir. Buna ek olarak araştırıcı, divanda sadece yazmada şiirin başladığı sayfayı

işaret etmekte, şiir diğer sayfaya geçse de bunu göstermemektedir. Özellikle kaside nazım şekli gibi uzun içeriğe sahip örneklerde yazmada şiirin başladığı sayfaya dönmek zorunda kalınması vakit kaybı yaratmaktadır. Dolayısıyla bu tür uygulamalar metni mekanik bir hale getirse de yazmada şiirin başladığı ve devam ettiği sayfa her durumda mutlaka işaret edilmelidir.

Birinci bölüm başlığı altında Şevkî Divanı'nın şekil özelliklerine değinen yazar, divanda dördü Farsça, yirmisi Türkçe olmak üzere toplam 24 kaside; 1 murabba, 1 muhammes, 1 müseddes, 1 muaşşer ve 1 terkibbendden oluşan 5 musammat; Farsça 1 tarih; 12'si Farsça, 1'i Türkçe-Arapça mülemma olmak üzere toplam 240 gazel; 11 kıta ve 2'si Farsça olmak üzere 7 müfred bulunduğunu söylemektedir (14-21). Ayrıca, musammatlar başlığı altında divanda 1 terkib-bend yer aldığını söylemektedir. Ancak inceleme bölümünde belirtmemekle birlikte metin bölümünde mersiyeler başlığı ile verdiği iki şiiri hiçbir nazım şekli adı altında değerlendirmemektedir. Bununla birlikte yazar, divanda mersiyeler başlığı ile iki mersiye olduğunu belirten iki ayrı rakamlandırma yapmıştır. Yazar, bu şiirin iki bendden oluşan bir terkib-bend olduğunu fark edememiştir. Bunun sebebi, iki benden oluşan mersiyenin vasıta beyitlerini yazarın müfredler başlığı altında ele almasıdır. Dolayısıyla divanda yazarın belirttiği üzre 1 değil, 2 terkib-bend yer almaktadır, böylece musammat sayısı da altıya çıkmaktadır; divandaki müfred sayısı da yazarın tespit ettiği üzre 7 değil, 5'tir. Medine nüshasında iki bendlik mersiyenin her bir bendinin ardından "ferd" başlığı ile verilen tek beyitler farklı kafiyelenişleri sebebiyle ilk bakışta şairin tek beyitten oluşan şiirleriymiş izlenimi vermekle birlikte, mersiyenin bendlerinin son mısraları ile beyitlerin içerik açısından örtüşmesi bu iki beyitin vasıta beyit olduğunu göstermektedir. Divanda mersiyeler başlığı altında sunulan birinci bendde, şair feleğe seslenmekte ve feleğe olan isyanını dile getirmektedir (167). Devamında yer alması gereken vasıta beyitte ise (yazarın müfredler başlığı ile verdiği 4. beyit), "ey felek, çarkın bozulsun! Ben de senin yerle bir olduğunu göreyim. Söyle bana, kişi kendisi yetiştirip büyüttüğü çocuğuna hiç bunu reva görür mü?" diyerek bendle içerik olarak bütünlük gösteren bir anlam ortaya koymaktadır. Benzer şekilde ikinci bendde de mersiyenin klasik formu olan, ölüm düşüncesine tabiattaki her varlığın ortak olması meselesi ele alınmaktadır (168-169). Bendin son beyitinde,

defnedilme olayına gönderme yapan "başa toprak koymak" ifadesi yer almakta, vasıta beyiti olması gereken beyitte ise (yazarın müfredler başlığı ile verdiği 5. beyit), "şu ihtiyar felek, bu kederle başına toprak koymak istedi; ama gözyaşıyla ıslanmamış bir kuru yer bulamadı" denmekte ve yine bendle içerik açısından uyumlu bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak hem müfred olarak sunulan iki beyit, hem de mersiyeler başlığı ile iki ayrı şiirmiş gibi sunulan iki bendin vezinlerine dikkat ettiğimizde hepsinin aruzun "fâilâtün…/ failatün/ failatün/ failün" kalıbıyla yazıldığı görülmektedir. Bu da şiirin bütünlüğünü gösteren bir delildir.

Mersiyeler üzerine yapılan araştırmaya göre, Türk edebiyatında yazılan mersiyelerin %57,97'si terkib-bend tarzındadır ve bu nazım şekli mersiyelerde en çok tercih edilen nazım şeklidir. Terkib-bendler genellikle 5 bendden meydana gelir (%55). Türk edebiyatında iki bendli sadece iki mersiye bulunmakta ve bu örneklerin de eksik olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim Mustafa İsen'in *Acıyı Bal Eylemek* adlı çalışmasında tespit ettiği üzere iki bendli terkib-bendlerden birisi Edirneli Katip Şevkî'ye aittir ve bu şiir, İsen'in çalışmasında terkib-bend nazım şekliyle yazılmış mersiye örneği olarak değerlendirilmiştir (540-541). Mersiyenin içeriğine bakıldığında bu şiirin ilk bendinin, klasik mersiye formunda olduğu gibi, feleğe sitemle başladığını görmekteyiz. İkinci bend ise, ölen kişinin ölümüne duyulan üzüntü ile devam etmektedir. Bu mersiyede, ölenin mekânının cennet olmasını dileyen ya da yakınlarına başsağlığı dileyen bölüm yer almamaktadır. Buradan hareketle şiirin eksik kaldığı, tamamlanmadığı düşünülebilir. Oysa araştırıcı bu şiire gazel ya da kaside nazım şekliyle yazılmış iki ayrı şiirmiş gibi yaklaşmış, vasıta beyitlerini ise müfredler olarak değerlendirerek hataya düşmüştür.

Araştırıcı, divandaki Farsça şiirlerin tespiti konusunda da yanlışlık yapmıştır. Divanda 4 Farsça kaside, 12 Farsça gazel, Farsça 1 tarih manzumesi ve Farsça yazılmış 2 müfred yer aldığını belirten yazar, bunların ve Türkçe şiirlerin dışında Türkçe-Arapça yazılmış bir de mülemma gazel olduğunu söylemektedir (20). Gazel ve kaside sayısı doğru olmakla birlikte araştırıcının Farsça ilk kaside için tespit ettiği beyit sayısı 24 değil 26 olmalıdır. Divanda yazarın A nüshası (Berlin nüshası) olarak değerlendirdiği ve yayımladığı çalışmada şiirlerin orijinal hallerini eklediği

nüshada 1 değil 2 tarih manzumesi yer almaktadır. Müfred sayısı ise 2 değil 1'dir. Buna ek olarak araştırıcının Türkçe-Arapça yazılmış olarak sunduğu mülemma gazel Türkçe-Arapça-Farsça olarak üç dilde yazılmıştır.

Araştırıcının divandaki Türkçe şiirleri çeviri yazımı ile birlikte günümüz Türkçesine aktarması çalışmanın olumlu yönlerinden birisidir. Ancak araştırıcının metni okurken yaptığı bazı hatalar, şiirleri günümüz Türkçesine çevirirken de buna bağlı olarak devam etmiştir. Yanlış okunan kelime, anlam verilirken de yanlış değerlendirilmiştir. Örneğin divanda sekiz numaralı raiyye kasidesinin 12. beyti " cem olup cümle şükûfe baş komışlar yer yerin/ taht-ı gülşende geçüp gül şâhı olmış **bâc-dâr**" şeklinde geçmektedir (102). Yazarın beyte verdiği anlam da "gül padişahı, gül bahçesi tahtına kurulup vergi tahsildarı olunca, bütün çiçekler toplanıp her taraftan saygıyla baş eğmişler" şeklindedir. Oysa beyitte geçen bâc-dâr kelimesi, **tâc-dâr** şeklinde yani hükümdar anlamında okunursa, beytin içeriğiyle uyumlu bir özellik gösterecektir. Beyitte geçen taht, kulluk ifade eden baş koymak, şah gibi sultanlığı çağrıştıran kelimeler tâc-dâr kelimesiyle bir arada kullanıldığında anlamlı olmaktadır. Araştırıcının işaret ettiği tahsildar anlamı beyitle bütünlük oluşturmamaktadır. Aynı kasidenin 34. beytinde yazar, benzer bir okuma yanlışına düşmüştür. "Sûsen-i âzâde turmış yüz dil ü bin cân ile/Bağda der **yâr-ı cânun** olsun şehâ Perverd-gâr" beyti, "hür tabiatlı süsen, büyük bir samimiyetle 'ey ulu padişah! Allah şu dünyada, candan dostun olsun' diye dua eder" şeklinde günümüz Türkçesine çevrilmiştir (105). Anlam olarak aykırı görünmemekle beraber, ikinci dizede geçen yâr-ı cânun tamlaması yanlış okunmuştur, yardımcın anlamına gelen **yarıcun** kelimesi beyte ve anlama daha uygun düşmektedir. "Allah yardımcın olsun" anlamı da beyitte daha iyi durmaktadır.

Yanlış okunan ve buna bağlı olarak yanlış anlam verilen bir başka örnek 8. kasidenin 29. beytinde geçmektedir. "Başını her dem aşaga tutdugı budur sehâb/Kim senün keff-i Güher-pâşundan oldı **ser-müşâr**" beytini yazar "Bulut her zaman başını önüne eğmiş mahçup mahçup durur. Zira senin cevherler saçan avucun tarafından başı işaret edilmiştir" şeklinde günümüz Türkçesine çevrilmiştir (104). Ancak neden bulutun başı işaret edilmiştir sorusu cevap bulmamaktadır. Anlamdaki bu

karışıklık yazarın ikinci dizede geçen ser-müşar kelimesini yanlış okumasından kaynaklanmaktadır. Doğru kelime utangaç anlamına gelen **şermsâr** olmalıdır. Böylece bulutun sultanın sunduğu cevherler karşısında utanarak başını mahçup bir şekilde önüne eğmesi, divan şiiri dünyasına göre daha anlamlıdır.

Divandaki dokuzuncu kaside bir mehdiyedir ve nesib kısmı güneşin batışı ile birlikte gecenin olmasını tasvir etmektedir. Şiirin 4. beyti "Kalmışdı kafesde bâz-ı zerrîn/**uçardı** bu sîm-per kebûter" şeklindedir (106). Güneşi altın bir doğana benzeten ve kafese hapsolduğunu ifade eden şair, aslında güneşin batışını resmetmektedir. İkinci dizede ise, gecenin ortaya çıkması anlatılmaktadır. Divanda, gümüş kanatlı güvercin uçardı şeklinde beyti anlamlandıran yazar, uçardı fiiline geniş zaman anlamı vermektedir. Oysa ki kelime **uçurdı** şeklinde olmalı ve anlık ve devam etmeyen bir anlamda kullanılmalıdır. Önceki ve sonraki beyitlerde bu olayın her zaman olduğuna dair bir genelleme yoktur, dolayısıyla fiilin anlık bir zamana işaret etmesi gerekmektedir.

Mersiyeler başlığıyla verilen ama aslında tek mersiye olması gereken şiir örneğinin yedinci beyti şu şekildedir: "Kân-ı hüsn idi bugün ol genc-i lutfun **kömüri**/K'anı hâk-i tîre-i hasretde pinhân eyledün" (168). Yazar, **gevheri** olması gereken kelimeyi kömüri şeklinde yanlış okumuş, bu da anlamı yanlış vermesine sebep olmuştur. Yazarın divanda beyte verdiği anlam "o letafet hazinesinin kömürü bugün güzellik membaıydı. Lakin sen onu hasretin kara toprağında gizledin" şeklindedir. Bu haliyle beyit anlamlı olmamaktadır. O letafet hazinesinin cevheri diyerek ölen kişinin değerli oluşuna vurgu yapan şair, ölümü ile bu güzelliğini toprağın gizlediğini ifade etmektedir.

"Şevkî cemâl-i yâra de yüz vermesün dahı/**Yüze gelici** şûh nigâr ancak âyîne" şeklinde olan 193. gazelin makta beytine yazar şu anlamı vermiştir: "Ey Şevkî! Sevgilinin yüzüne söyle de aynaya yüz vermesin; zira ayna her yüze gelen, oynak bir güzeldir" (376). İlk dizede sorun olmamakla birlikte, ikinci dize yazarın anlam verdiği şekilde uygun değildir. Yazar, yüze gelici kelimesini yanlış okumuştur, doğrusu **yüze gülüci** olmalıdır. Böylece "aynanın her yüze gülen oynak bir güzel oluşu" anlamı da yerine oturmaktadır.

Benzer bir okuma hatası divanın 165. gazelinin makta beytinde yer almaktadır. "Lebi ağızdayiken Şevkî dile alma hatın/Tâ ki yol bulımaya **gerü gider** meşrebüne" (349) beytinin ikinci dizesindeki gerü gider ifadesi aslında **gerd-i keder** olarak okunmalıdır. Yazar beyite "Ey Şevkî! Dudakları ağzındayken ayvatüylerinden bahsetme. Karakterinin ortaya çıkmasına izin verme, yoksa geri gider" şeklinde anlam vermiştir. Karakterin geri gitmesi divan edebiyatının anlam dünyası çerçevesinde düşünüldüğünde hiç bir şey ifade etmemektedir. Oysa ki gerd-i keder, keder tozu anlamına gelmektedir. Şair kendisine sevgilinin dudağı ile ilgili konuşmaması ve ayva tüylerini hatırlamaması, anmaması konusunda telkinde bulunmaktadır. Bunun gerekçesi olarak da keder tozunun yol bulmasını göstermektedir. Beyitte keder tozu sevgilinin ayva tüylerine ve meşrep de sevgilinin dudağına işaret etmektedir.

Divandaki birinci kıtanın dokuzuncu beytini yazar şu şekilde okumuştur: "Masdar-ı ilm ü amel hâzin-i gencîne-i fazl/Matla-ı çarh-ı **zekâ** server-i hurşid-makarr" (412). Yazar beyte "o ilim ve amelin membaı, fazilet hazinesinin hazinedarı, zeka feleğinin doğuş yeridir. O güneş makamlı bir ulu zattır" şeklinde anlam vermiştir. Yazar, muhtemelen övülen kişinin zekasından söz edildiğini düşünerek zeka feleği olarak bir nitelendirmede bulunmuştur. Oysa kelime güneş anlamına gelen **zükâ** olarak okunduğunda beyit daha anlaşılır olmaktadır.

Divanda, yazılışları Arap alfabesiyle aynı ama anlam açısından farklı olması gereken okuma hataları da mevcuttur.

Divandaki 32. gazelin 6. beyti "Fitnedür yoldan geçen miskîne **urmasun** deyü/seg rakîbün dergeh-i âlîde dâyim bestedür" şeklindedir (217). Yazar beyitte geçen urmak fiilini vurmak, zarar vermek olarak anlamlandırmıştır. Oysa ki fiil ürmek şeklinde olmalı, beyitte de **ürmesün** olarak geçmelidir. Havlamak anlamına gelen kelime, ikinci dizede geçen köpek kelimesiyle de uyumluluk göstermektedir.

Divanda 20. kaside olarak yer alan şiir örneğinin 10. beytini yazar "Dedüm ey dost yine ıyd gelür **egme misin**/Va'de-i bûseyile âşık-i bîçâreleri" şeklinde okumuştur ve birinci dizede geçen egme misin ifadesini de meylettirmek olarak anlamlandırmıştır (162). Kelime hatırlamaz mısın anlamına gelen **anma mısın** şeklinde okunduğunda bayram ge-

lince çaresiz aşıkların sevgiliden öpücük beklediklerini hatırlamaları daha anlamlı olmaktadır.

"Bîm-i adlünden şehâ nergis seher-gehten turup/Gözlerine su seper tâ kim **bilür mâye** humâr" beyti, padişahın adaletine vurgu yapan 8. kasidenin 30. beytidir (104). Yazar beyite şu şekilde anlam vermektedir: "Ey ulu padişah! Nergis adaletinin korkusundan seher vaktinden ayağa kalkıp gözlerine su serper. Zira bilir ki sermayesi baş ağrısı ve sersemliktir." Yazar, maye okuduğu kelimeyi sermaye olarak anlamlandırmıştır, ilk okuyuşta anlam yanlış gibi gelmemektedir. Ancak bilür mâye olarak okunan kelime aslında **belürmeye** şeklinde okunmalıdır. Bu durumda nergisin korkudan gözüne su serpmesi ve başağrısı belirmesin, ortaya çıkmasın diye bunu yapması daha anlamlı bir yorum ortaya koymaktadır.

Benzer bir örnek 155. gazelde yer almaktadır. Makta beyti "Şevkî o seng-dilden ırag eylese figân/K'anun yüregi yarıla taşlar **kaya** gele" şeklindedir (340). Yazar, ikinci dizede geçen taşlar ifadesinden sonra muhtemelen kaya kelimesinin daha uygun olduğunu düşünmüştür ve "Şevkî, o taş kalpli sevgiliden uzaktayken feryat etse, sevgilinin yüreği yarılır, yüreğindeki taşlar ayrılır." olarak beyite anlam vermiş, kaya kelimesini de ayrılmak anlamıyla açıklamıştır. Oysa ki kelime **kıya** şeklinde okunmalıdır. Kıya, haşin, sert anlamına gelmekte ve taşların öldürmek için sert bir şekilde geldiği yorumu daha anlamlı olmaktadır.

Mersiye örneğinin ikinci bendinin sekizinci beytinde de benzer bir okuma hatası vardır. "Hâme-i âteş-zebânın diksün üşlesün şihâb/ Oda yaksun **dek** debîr-i pîr-i gerdûn defteri" (169) beytindeki dek kelimesi günümüz Türkçesine çevrildiğinde anlamlı olmamaktadır. Yazar, beytin anlamını "feleğin usta katibi, çok dokunaklı ve etkili sözler ve şiirler söyleyen ateş dilli kalemini kaldırıp kıvılcımlar üflesin! Yeter ki şu defterini ateşe versin" şeklinde vermiştir. Bu anlamdaki yeter ki ifadesi beyitle uyumluluk göstermemektedir. Kelimenin aslında deyin, söyleyin anlamına gelen **din** olması gerekmektedir. Söyleyin defterini ateşe atsın ifadesi, yeter ki ifadesinden daha anlamlı olmaktadır.

Yazarın divanda döymek olarak geçen kelimeleri doymak olarak okuduğundan da söz edilmelidir. 58. gazelin 7. beytini yazar "yüzyıl yur ise çeşme-i hurşidden yüzin/Bir gün yüze yüz olmaga **doymaz** sana

seher" şeklinde okumuştur (243). Beyitte geçen doymaz kelimesi, dayanamaz anlamında kullanılan **döymez** şeklinde okunmalıdır. Benzer bir örnek 206. gazelde yer almaktadır: "Dil germ edince gayrıla bazar-ı mihrüni/dil yanmamaga **doya** mı tut şair olmadı" (388). Beyitte geçen doya mı ifadesi, yukarıdaki örnekte olduğu gibi **döye mi** olarak okunmalıdır. "Gönül şair olmasaydı yanmamaya doyar mıydı" anlamı yerine "yanmamaya dayanır mıydı" ifadesi daha gerçekçidir.

"Târem-i çarh-ı mukarnesde utarid **k'egilür**/Tîr-i kadrün durur ol k'etdi felekden güzeri" beyti 20. kasideye aittir (164). İlk dizede geçen k'egilür ifadesini yazar eğilmektedir olarak yorumlamıştır. Doğru okuma **k'anılur** şeklinde olmalıdır. Hatırlanır anlamında kullanılan fiil, beyte daha doğru anlam vermektedir. Anılmak fiili ile ilgili benzer bir kullanım ve yanlış okuma, 207. gazelin üçüncü beytinde karşımıza çıkmaktadır. "Susuz ölsem cânum içün okımaz bir fatihâ/Tîgün **anlasa** duâ-yı seyfi okır su gibi" beyitini "eğer susuz ölürsem sevgili benim canım için bir Fatiha okumaz. Ey sevgili ancak kılıcın öldüğümü anlasa ruhuma su gibi kılıç duası okur" şeklinde yorumlamıştır (389). İkinci dizedeki anlasa fiili aslında **anılsa** olarak okunmalıdır. Böylece kılıç hatıra geldiğinde dua okuması daha anlamlı görünmektedir.

Divandaki 155. gazelin üçüncü beytinde ise şeddeli okunması gereken ve anlamı tamamen zıt olarak düşünmemizi gerektiren bir hatalı kelime yer almaktadır. "Bir bir yüzüne defter-i cevri okıyısar/Gül safhasına **uma** hat-ı müşg-sâ gele" (339) beytindeki uma kelimesi aslında **umma** şeklinde okunmalıdır. Yazar beyte şu şekilde anlam vermektedir: "Dert defterini sevgilinin yüzüne bir bir okuduğumda, umulur ki onun gül yüzünün sayfasına o misk gibi ayva tüyleri gelir." Oysa ki beyte dikkat edildiğinde dert defterini okuyanın aşık olmadığı, tam tersine sevgilinin defteri aşığın yüzüne okuyacağına işaret edilmektedir. Bu durumda aşık sevgilinin ayva tüylerini ummak değil ummamak durumundadır. Dolayısıyla kelimenin doğru okunuşu umma şeklinde olmalıdır.

Divanda araştırıcının bazen de metni okuma konusunda bir hatası olmamasına rağmen, anlam verme noktasında yanlış anlamı tercih ettiği durumlar da yer almaktadır. Bu durum daha çok birden fazla anlama gelen kelimelerin günümüz Türkçesine çevrilmesinde görülmektedir.

Örneğin 150. gazelin 6. beyti şu şekildedir: "Ey ney-i nâlân ne **kapdun** bezm-i gâmda bilmezem/Kim yetişmez âh edüp feryâdlar feryâduna" (334). Yazar beyiti "ey inleyen ney! Dert meclisimizde ne kaptın bilmiyorum. Nitekim artık feryatlar ah edip senin feryadına yetişememektedir." şeklinde anlam vermiştir. Ancak bu açıklama anlaşılır olmamıştır. Yazar, kapmak kelimesini burada **elde etmek** anlamında düşünmüştür. Oysaki kelimenin anlamlarından birisi **alınmak, alınganlık göstermek**tir. Buradaki anlamlandırmaya da daha uygun düşmektedir.

Benzer bir örnek 95. gazelin 3. beytinde geçmektedir: "Yine peykânumı **yuy kıldun** dil-i hâkîde kim/Sînemi deldün dönüp gamzenle gırbâl eyledün" beytini yazar "Toprağa bulanmış gönülde yine kirpiklerimi yıkadın. Gönlümü deldin, dönüp yan bakışlarınla kalbur eyledin." şeklinde günümüz Türkçesine aktarmıştır (279). Beyitte geçen yuy kılmak ifadesini araştırıcı **yıkamak** olarak düşünmüştür. Oysa ki doğru anlam yuymak veya yoymak şeklinde de ifade edilen ve **silmek, imha etmek** anlamında kullanılan kelimedir. Beyitte aşık tarafından toprağa bulanmak, gönlünü delmek gibi onun çaresizliğini gösteren ifadeler yer almaktadır. Bu durumda yıkamak anlamı yerine imha etmek gibi beyitte geçen diğer kullanımlara uygun bir anlam tercih edilmelidir.

219. gazelin makta beyti "N'ola köhne kabâdan anar-isek/Bu **hevâhâh**-ı dîr-i sâleleri" şeklindedir (401). Araştırıcı ikinci dizede geçen hevâhâh kelimesini **arzu, istek** olarak günümüz Türkçesine çevirmiştir. Kelime **dost, arkadaş** anlamına da gelmektedir. Bu anlamda düşünülse daha iyi bir yorum ortaya çıkacaktır.

Araştırıcının tamlama olarak çeviri yazımını yaptığı bazı isim gruplarının aslında tamlama olmaması gerektiği örnekler de divanda yer almaktadır. Bazen de tamlama olması gereken örneklerin ayrı kelimeler olarak yazıldığı görülmektedir. Birkaç örnek vermek gerekirse, 161. gazelin 2. beyti "Ey **perî-suret âdemde yazalıdan** tapunı/bilimez dil nece nakş oynaya nakkâşlara" şeklindedir (344). İlk dizedeki perî-sûret âdemde ifadesi "**perî sûret-i âdemde**" şeklinde bir tamlama olmalıdır. Devamında gelen yazalıdan ifadesi de **yazaldan** şeklinde okunmalıdır. 174. gazelin makta beyti "yaşum altında nedendür rû-yı zerdüm **gark-ı âb**/çün gelür her gâh kâh-ı huşk seylâb üstine" şeklindedir (357). İlk

dizede geçen gark-ı âb tamlaması **gark-âb** şeklinde doğru okunmalıdır. Benzer bir örnek 222. gazelin 7. beytinde geçmektedir (404). İlk dizede geçen **destân-ı sarây** ifadesi yine tamlama olmadan **destân-sarây** şeklinde okunmalıdır. Yukarıda söz edilen 219. gazelin makta beytinde geçen **dîr-i sâle** ifadesi de (401) **dîr-sâle** olarak doğru okunmalıdır.

Çalışmayı değerlendirirken değinilmesi gereken bir nokta da araştırıcının sadece Türkçe şiirlerin çeviri yazımını yapmış olması Farsça şiirleri ise metnin sonunda orijinal hali ile eklemesidir. Ülkemizde divanlarla ilgili çeviri yazım çalışmalarında genellikle şairin Farsça ya da Arapça ayrı bir çalışmada değerlendirilecek kadar çok yazdığı şiirleri yoksa, bu nitelikteki şiirlerin genelde Türkçe şiirlerle birlikte yayımlandığı görülmektedir[2]. Şevkî Divanında yer alan Farsça şiirler de bu tanıma uygunluk göstermektedir. Sayı olarak fazla olmamakla birlikte, içerik açısından bakıldığında Türkçe şiirleri değerlendirmede katkı sağlayacak bir çerçevede sunulabilir. Şevkî Divanında yer alan 4 Farsça kasidenin hepsi dönemin sultanı II. Bayezid için yazılmış medhiyelerdir. Aynı sultan için şairin yazdığı Türkçe medhiye kasidelerle karşılaştırmalı yapılacak çalışmalarda şiirlerin sadece Fars diliyle mi yazıldığı, İran edebiyatına ait Anadolu şairlerinin üslubundan farklı olarak kullanılan başka ifade ve mazmunların olup olmadığı ortaya çıkacaktır. Bu gibi karşılaştırmalı bir çerçeveyi içeren konular ülkemizde hala çalışılmayı bekleyen araştırma konuları durumundadır. Bu çerçevede Şevkî Divanında yer alan Farsça şiirlerin de çeviri yazımının yapılması, çalışmayı bütünleyen bir çerçeve oluşturacaktır[3].

Sonuç olarak Şevkî gibi şairlik noktasında değerlendirildiğinde ilk sıralarda sayılamayacak ama şiir üslubu ile kendi döneminin hazırlayı-

---

[2] Bu duruma birkaç örnek vermek gerekirse bkz. Filiz Kılıç (Haz.) (1998). Şâhî, Şehzade Bayezid Hayatı ve Divanı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. s. 266-288; Yavuz Bayram (Haz.) (2009). Adlî, Sultan İkinci Bayezid. Amasya: Amasya Valiliği Yayınları. s. 385-399.

[3] Edirneli Şevkî Divanı, Doç. Dr. Rıdvan Canım ve benim tarafımdan ortak bir çalışmayla yayıma hazırlanmıştı. Ancak Halil İbrahim Yakar'ın yayınının ardından ortaya çıkan metni değerlendiren ve tamamlayan böyle bir yazının daha iyi olacağını düşündük. Araştırıcının metninde çeviriyazımını yapmadığı Farsça şiirler bu değerlendirme yazısının sonunda bulunmaktadır. Böylece divanın eksikleri de bu yolla tamamlanmış olmaktadır.

cısı, döneminin şiir üslubuna katkı sağlamış ve yön vermiş isimlerin çalışmalarının tanıtılması, gündeme gelmesi, Osmanlı şiir dönemlerinin daha iyi anlaşılmasına fırsat verecektir. 16. yüzyılda şiir üslubunu hazırlayan ismin Necati Bey olduğu bilinmekte ancak onu takip eden ve dönemin şiir anlayışına yön veren başka isimler pek bilinmemektedir. Halil İbrahim Yakar'ın çeviri yazımını ve incelemesini yaptığı *Edirneli Şevkî Divanı* da bu yönüyle yukarıda sözü edilen eksikliklerine rağmen titiz bir çalışmanın ürünüdür. Atasözü ve deyimlerin, mahalli dilin baskın olarak yer aldığı folklorik üslubun estetik bir seviyeye dönüştüğü dönemin temsilcisi olan Şevkî'nin divanı incelendiğinde, bu üsluba ait şiir örneklerinin ne gibi özellikleri içerdiği görülecektir. Bu yönüyle araştırmalara katkı sağlayacak bir çalışmanın daha bilim dünyasına sunulması sevindiricidir.

Kaynakça:

Canım, Rıdvan (1999), *Latîfî Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ.* Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

İsen, Mustafa (1994), *Acıyı Bal Eylemek, Türk Edebiyatında Mersiye*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yakar, Halil İbrahim (2010), *Edirneli Şevkî Dîvânı*, Konya: Palet Yayınları.

FĀRSİYYĀT

KASİDE 1[4]

Mefūlü Fāilātü Mefāīlü Fāilün

25b. 1. Gū Fārsī ki nezd-i şehinşāh-ı kāmkār
Remzī beyān küned zi-men-i nā tevān-ı zār

2. Şehzāde Bāyezīd-i cevān-baḫt-ı ān şehī
Kū şeh-suvār-ı ʿarṣa-i şāhīst bā vaḳār

3. Şāhī ki behr-i zīn-i zerīn sāḫt be-mihr-i ū
Ber nuḳre ḫıng-i çerh ki tā gerded ū süvār

4. Şāhā ʿinān şud zi kefem tevsen-i felek
Dāred zi-bed licāmī şud şedīd ıżṭırār

5. Dārem hikāyetī bikünem ʿarża ger buved
Fermān-ı şāh-ı ʿālem u Cemşīd-iḳtidār

6. Yārī be armaġāniyem āverde esbegī
K'ū-rā bih ez-vücūd-ı ʿadem ṣad hezār bār

7. Esbest līk hest dū men ustuḫᵛān u pūst
Gūyā ki sīmyā şude ber-pāst üstüvār

8. Gūyā ḫıred zi cünbiş-i īn lāşe şud ʿayān
Yuḥyiʾl-ʿiẓām rā ki şenīdī zi Kirdgār

9. Hest ez żaʿīfī vez naḥīfī ber-ān ṣıfat
K'ez rūy-ı żaʿf ber-ten-i ū hest mūy bār

10. Zānū be pīş-i ḫalḳ zened çün reved be-rāh
Z'īn dest bāşedeş reh ü reftār vaḳt-i bār

---

[4] Bu kaside Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

11. Ḫālīst ustuḫᵛān-ı vey ez bād dem-be-dem
Feryād hemçū ney künedem nālehā-yı zār

12. Būdeş ḫoriş nebāt u z'ān yāftī ḥayāt
Eknūn nebāt vār ḫored çūb-ı bī-şumār

13. Ez pā der āyed er bireved yek dü gām rāh
Z'an rū ser āmedest der-īn devr-i rūzgār

14. Çūn tār-ı ʿankebūt ten-i ū tenīdeest
Üstād-ı fıṭrat-ı ezeleş behr-i tār mār

15. Ferbih zi kāh ve'z alef u cev nemī şeved
Her çend kāh cev ḫored īn esb-i bā-vekār

16. Rūzīş ber nişestem u güftem ki bingerem
Tā çīst eş huner be beyābān u kūhsār

17. Āġāz kerd secde-i sehvī beher dü gām
Men der duʿā ki yā Rab ez īn sehv der güẕār

18. Ez ṣubḥ tā be çāşt bedīn nevʿ tāḫtem
Nāgeh çünān futād ki şud cān-ı men figār

26a. 19. Men z'ārzū-yı ḫᵛīş çü çü ū ber-girifte dil
Ū merg-i ḫᵛīş rā şude çün der intizār

20. El-ḳıṣṣa (okunamadı) meger çi güft
Ey ān ki sābıḳī tu ber ebnā-yı rūzgār

21. Der ḳāniʿī be mūze'ī ez-pūstem kunūn
Ṣıfrī hemī sipārem u cān mī-künem nis̱ār

22. Der ser-firāzī mī ṭalebī z'eblaḳ-ı sipihr
Çeşm-i vefā medār u güşā çeşm-i iʿtibār

23. Rev bār gīr u ḫilʿat u zer cū zi şāh-ı ʿadl
Raḥm ār u raḥmetī vü zi men dest rā medār

24. Burdem be sūy-i āḫureş āhir be ṣad füsūn
Eknūn āmedem be-cenābeş ümīdvār

25. Ger der dil-āyedet ki dehī merkebī be-men
Bih z'an Ḫuda güvāst ki mīnāyedem be kār

26. Tā hest ber ḳarār bed u nīk u ḫūb u zişt
Bādā beḳā-yı devlet ü ʿömr-i tü ber-ḳarār

KAṢĪDE 2
Mefāilün Feilātün Mefāilün Feilün

1. Zi luṭf-ı ṭabʿ-ı hevā-yı bahār-ı cān-perver
Ġazel-serā-yı çemen geşt bāz murġ-ı seḥer

2. Şude zi ʿaks-i şaḳāyıḳ ruḫ-ı semen gülgūn
Çü reng-i çehre-yi sāḳī zi-bāde-yi aḥmer

3. Ṣabā çü çü māşita refte derūn-ı refte-yi āl
ʿArūs-ı ġonçe-yi gül rā hemī küned zīver[5]

4. Fuzūd çehre-yi gülşen zi sünbül-i sīrāb
Mis̱āl-i ʿārıż-ı cānān zi ṭurre-yi ʿanber

5. Zi bīm lerze ez-ānest sāʿid-i ḥūrā
Ki hest der kef-i sebze zümürridīn neşter

6. Şukūfe ṭıfl-ı resen-bāz-ı ʿarṣa-yı çemenest
Ki rāst kerde resenhā zi-şāhehā-yı[6] şecer

7. Es̱īr best miyān-ı nihāl rā zünnār
Be-sān-ı bütkedehā şud ḥarīm-i bāġ meger[7]

---

[5] Bu beyit Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.
[6] Beyitte geçen şahhâ-yı kelimesi B nüshasında şahsâr-i şeklinde geçmektedir.
[7] Bu beyit Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

8. Ṣabā perīzedevārīst z'ān sebeb lāle
Buhūr sāḫte ʿanber der āteşīn micmer

9. Çü ḫırḳa-pūş gedāyest gül-be kūşe-yi bāġ
Direm nişānde çerāġīst pīş-i ū ʿabher

10. Nuhufte āteş-i sūzān miyān-ı penbe vü āb
Bibīn çi şuʿbede-bāzī numūde nīlūfer

11. Be rehnehā-yı[8] çemen zed gül āteş-i yaġmā
Biyā tü nīz zi eṣbāb-ı ʿayş raḫtī ber

12. Künūn ki bā gül-i bāde kesī ne şud hem-reng
Zi şāḫsār-i ḥayāteş nemī şeved berhar

26b. 13. Be ravżagāh-ı diyārī zi nüzhet ābādest
Çirā çü lāle-yi nuʿmān negīredeş sāġar

14. Biyā be şehr-i Sitanbūl-ı mā bibīn ü megū
Ḫoşā nevāḥī-yi Baġdād cā-yı fażl u hüner

15. Hevāş ġāliye-sā vü giyāş ʿanber-būst
Kesī nişān nedehed der cihān çünīn kişver

16. Demī ki bād-ı şimāleş vezed zi cānib-i deşt
Zi-ābgīne-yi ḫāṭır reved ġubār-ı keder

17. Dü baḥr ser zede bā-hem diger kenāre-yi ū
Çunān ki kūh-ı du ten ser zened behem dīger[9]

18. Yekī çü berf-i sefīd ü yekī çü ebr-i siyāh[10]
Çi berf berf-i semen-bār u ebr-i dür-perver

---

[8] Beyitte geçen rehnehâ-yı kelimesi A nüshasında (Berlin nüshası) rahthâ-yı şeklinde geçmektedir.

[9] Beyitte geçen behem dîger kelimesi B nüshasında be yekdîger şeklinde geçmektedir.

[10] Beyitin ilk dizesi B nüshasında yekî çü ebr-i siyâh u yekî çü berf-i sefîd şeklinde geçmektedir.

19. Be rūy-ı ūst serā-yı şeh-i zamāne ezānk[11]
Be burc-ı[12] ābī-yi gerdūn şeved mekān-ı ḳamer

20. Serā megūy ki cennet-serāst pür-ġılmān
Girifte her ṭarafī[13] ḫūriyān-ı meh-manẓar

21. Muḫammerest be hākeş hevā-yı ṭıynet-i ḥuld
Muʿayyenest der ābeş żāmāyir-i kevs̱er

22. Derūneş ez nesemāt-ı nesīm müşgīn-dem
Birūneş ez neġamāt-ı hezār naġme-yi ter

23. İḥāṭa kerde serā rā yekī ḥiṣār-ı ḥaṣīn
Ki burchāş zede ser be günbed-i ahḍar

24. Ayaṣofiyye[14] ḫuṣūṣen be cenb-i ʿālī-yi ū
Şode esās-ı refīʿeş zi āsumān ber-ter

25. Zi ṭarf-ı ḳubbe-yi ʿālī binā-yı ū du menār
Zi ṭāḳ-ı çarḫ nümāyān besān-ı dū peyker

26. Ruḫāmhā-yı mulevven be-ferş-i rūşen-i u
Çü baḥr mevc-zenānest ber bisāṭ-ı ber

27. Revāst kerküz eger ber-cehed zi-endāze
Reved zi mūy-şikāfī-yi ū ʿuḳūl-i beşer[15]

28. Derūneş ez dil-i ābid çü dürc-i dürr memlū
Birūneş ez ruḫ-ı zāhid çü burc-ı māh enver

29. Sitāde şemʿ-i fürūzān pey-i namāz-ı mesā
Güşādeest meṣāḥif pey-i niyāz-ı seḥer

---

[11] Beyitte geçen ezânk kelimesi A nüshasında (Berlin nüshası) ezând şeklinde geçmektedir.

[12] Beyitte geçen be burc-ı kelimesi B nüshasında be be borc-i şeklinde geçmektedir.

[13] Beyitte geçen tarafî dîger kelimesi B nüshasında tarfeş şeklinde geçmektedir.

[14] Beyitte geçen Ayasofiyye kelimesi B nüshasında eyâ sûfiye şeklinde geçmektedir.

[15] Bu beyit Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

30. Ḫamīde ḳāmet-i miḥrāb behr-i ṭāʿat-ı Haḳ
Be pāy hāste[16] behr-i duʿā-yı şeh minber

31. Egerne der heves-i ū ḫilāfet-i Kaʿbest
Çirāst kisvet-i ʿAbbāsiyāneeş der ber

32. Diger be maʿraż-ı ū yek binā-yı aʿlā nīst
Ki elkenest der evṣāf-ı ū zebān-āver

33. Be luṭf-ı bünye vü ḥüsn-i esās u ṭavr-ı nikū[17]
Nişeste der dil-i buḳʿa çü sedd-i İskender

27a. 34. Ez ān cihet[18] şude işm-i şerīf-i ū cāmiʿ
Ki mecmaʿest berāy-ı ahālī-yi kişver

35. Semāniyest be gird-i esās-ı ū be-edeb
Ki kerdeest iḥāṭa cinān rā çü meger

36. Be ṭāyifān-ı ḥarīmend yaʿnī Beytullāh
Biyāmedend berāy-ı ṭavāf-ı ū yekser

37. Der ū be-manṭıḳ-ı ş̱īrīn büt-i siyeh-çeşmān[19]
Heme meṣāʾil-i ʿilm-i naẓar künend ezber

38. Pey-i kitābet-i derseş semen-ruḫān[20] geşte
Devāt sünbül ü sūsen[21] midād u gül defter

---

[16] Beyitte geçen hâste kelimesi A nüshasında (Berlin nüshası) sâhte şeklinde geçmektedir.

[17] Beyitte geçen tavr-ı nikû kelimesi B nüshasında tûr niger şeklinde geçmektedir.

[18] Beyitte geçen cihet kelimesi A nüshasında sebeb şeklinde geçmektedir.

[19] Beyitte geçen büt-i siyeh çeşmân ifadesi B nüshasında botân çeşm-i siyâh şeklinde geçmektedir.

[20] Beyitte geçen semen-rûhan kelimesi B nüshasında semen-berân şeklinde geçmektedir.

[21] Beyitte geçen sünbül u sûsen kelimesi B nüshasında sûsen ü sünbül şeklinde geçmektedir.

39. Be ṣad şükūh nişeste müderris-i her yek
Muḥassenāt-ı maʿānī beyān künend eks̱er

40. Be ʿilm-i naḥv heme ṣarf kerde ʿömr-i ʿazīz
Zi mübtedā-i evāḫir ezān dehend ḫaber

41. Der'ān zamān ki yelān-ı maʿārik[22]-i taḳrīr
Keşend tīġ-ı beyān ez niyām-ı nuṭḳ be der

42. Be naṭʿ-i ḫāk şeved pür makāle-yi taḥḳīḳ
Be saṭḥ-ı çerḫ reved ber ʿulāle-yi maḥşer

43. Be[23] ḳīl ü ḳāl-i heme kāyināt maʿlūmest
Ki nīst cüz zi-duʿā-yı şeh[24]-i zamāne diger

44. Bülend-mertebe Ḫān Bāyezīd ān şāhī
Ki hest tābiʿ-i emreş zamāne ser-tā-ser

45. Eyā şehī ki der eṭvār-ı kevn geşte künūn[25]
Ḳażā-yı emr-i tü sābıḳ zi ḥādis̱āt-ı ḳader

46. Pey-i cenībet-i ḫaylet ḳuṭās-ı zerrīnest
Eşiʿʿa ki ḫūr āred zi cānib-i ḫāver

47. Zi çār bağ[26]-ı ʿanāṣır neḫᵛāst çün tü nihāl
Be heft[27] ṭāḳ-i kevākib netāft çün tü ḳamer

48. Be zihn[28]-i āyīnesānet żamāyir-i encüm
Mis̱āl-i berg-i gül-i tāze dān be-rūy-ı şecer

49. Be çarḫ sāye-yi ḳadret eger futed çi şeved

---

[22] Beyitte geçen ma'ârik kelimesi B nüshasında mo'âreke şeklinde geçmektedir.
[23] Beyitte geçen be eki B nüshasında zi şeklinde geçmektedir.
[24] Beyitte geçen şeh kelimesi B nüshasında şerr şeklinde geçmektedir.
[25] Beyitte geçen künûn kelimesi A nüshasında kevn şeklinde geçmektedir.
[26] Beyitte geçen bağ-ı kelimesi A nüshasında yâr şeklinde geçmektedir.
[27] Beyitte geçen be heft kelimesi A nüshasında nühüft şeklinde geçmektedir.
[28] Beyitte geçen zihn-i kelimesi A nüshasında dehen-i şeklinde geçmektedir.

Ki ḫāk ẓıll-i hümā rā büved hemīşe maḳar

50. Derūn-ı maṭbaḫ-ı ḳadr-i tü mihr tā gerdūn
Çü āteşīst nümāyān miyān-ı ḫākister

51. Z'otāg-ı surḫ demī der sefer ki bihrāmī
Zi ġonçe berg-i gül tāze'ī ber āred ser[29]

52. Egerne behr-i tü tāc-ı zebercedīst felek
Çirāst ber ser-i ū ez hilāl-i zerrīn-per

53. Egerne çerḫ be rıfḳ-ı murād-ı tü gerded
Çü ḫāk bād medāreş hemīşe zīr u zeber[30]

27b. 54. Sipihr-i şeş cihet ü nüh cezīre dānī çīst[31]
Be cenb-i baḥr-i ʿaṭāyet zi ḳaṭre'ī kemter

55. Be baḥr-i ḥādiṡe fülk-i felek şude ġarḳ-āb
Egerne kūh-vakarī-i tüeş[32] şudī lenger

56. Zi rūy-ı faḳr sirişk-i niyāz rā şustī
Belī sitāre be-gerdūn reved zi tābiş-i hūr

57. Zi bād-pāy-ı tü cemʿ-i ʿadū perīşānest
Be-sān-ı tūde-yi ḫāk ez vezīden-i ṣarṣar

58. Miyān-ı heft-ser-i çerḫ rā futed[33] lerze
Demī ki behr-i eʿādī hemī keşī ḫançer

59. Eger ṭabīb-i vefāyet be çerḫ der nigered
Reved zi cevf-i dimāġeş muʿallelāt be der

---

[29] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.

[30] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.

[31] Beyitte geçen nuh cezîre dânî çîst ifadesi A nüshasında u çerh denî çîst şeklinde geçmektedir.

[32] Beyitte geçen toeş kelimesi A nüshasında tû mî şeklinde geçmektedir.

[33] Beyitte geçen çerh râ futed ifadesi B nüshasında mehr mîkoned şeklinde geçmektedir.

60. Be yād-ı piste-lebī şiʿr-i tāze rū dāde
Ki ez celādet[34]-i ū āb mī şeved sükker

61. Eger zi[35] eşk-i dem-ā-dem şeved dü çeşmem ter[36]
Be rūy nāverem ū rā diger be ḥaḳḳ-ı naẓar

62. Maḥall-i dīden-i rūy-i tū cān dehem āsān
Belī be vaḳt-i bahārān mülāyimest sefer

63. Be rūy-i kāh-rubāyem ġubār-ı ān kef-i pāy
Nişānd cevher[37]-i çendīst ber ṣaḥīfe-yi zer

64. Çü sāye gīsū-yı muşgīn nemī reved zi niḳāb[38]
Egerçi girde-yi ū rā be-nāzikī pes-i ser

65. Ḫayāl-i ebrū-yı şūḫet numūd ber merdüm
Mis̱āl-i tīġ-ı siyeh-tāb-ı şāh-ı Dārā-der

66. Şehī ki behr-i ġubār-ı semend-i ū zi dü mīl
Dü çeşm-vār[39] nişeste be rāh-ı fetḥ u ẓafer

67. Demī ki tīr bibāred zi ḳavs çün bārān
Gehī ki berḳ dıraḫşed zi tīġ-ı ceng-āver

68. Be pursiş āmede bārīst ber şikeste dilī
Nişān-ı gürz-i girān-ı[40] tü ber ser-i miġfer

69. Zemīn zi ḫūn-ı eʿādī çü gülsitān gerded
Der ū tegerg mis̱ālī büved ser-i bī mer

---

[34] Beyitte geçen celâdet kelimesi B nüshasında halâvet şeklinde geçmektedir.

[35] Beyitte geçen zi kelimesi A nüshasında ne şeklinde geçmektedir.

[36] Beyitte geçen şeved du çeşmem ter ifadesi A nüshasında du çeşm gerded ter şeklinde geçmektedir.

[37] Beyitte geçen cevher kelimesi B nüshasında cû her şeklinde geçmektedir.

[38] Beyitte geçen nemî reved zi nikâb ifadesi B nüshasında nemîred der kefât şeklinde geçmektedir.

[39] Beyitte geçen çeşm-vâr kelimesi B nüshasında çeşm-bâz şeklinde geçmektedir.

[40] Beyitte geçen gürz-i girân-ı tamlaması A nüshasında kûzegerân-ı şeklinde geçmektedir.

70. Çü bāzuvān-ı tü vü dest-i bed[41]-sigāl āncā
Keşīde tīr u kemān u güşāde sīne siper

71. Ġıdā -yı tīġ çü Ḍaḥḥāk maġz-ı ser dāyim
Şarāb-ı tīr çü cādū müdām ḫūn-ı ciger

72. Türāst kūh-ı nijādī nevend-i āhen-ḫāy
Ki ez şedīdī-yi naʿleş ġubār geşte ḥacer

73. Demeş şihāb-veşest u sümeş hilāl-āsā
Hoyeş sitāre-feşān u demeş dem-i tunder[42]

28a. 74. Be çār māh-ı nev[43] eknūn kücāst ḥāmil-i çerḫ
Be ġayr-i ū binümāyem[44] der īn zamāne diger

75. Revāst sūḫte gerded be zīr-i[45] aṭlas-ı çerḫ
Demī ki z'āteş-i[46] naʿleş reved be çerḫ şerer

76. Be-rūy-ı ḫāk zi mīheş nişāne'ī mī dān
Be-saṭḥ-ı çerḫ ki bīnī[47] temāṡül-i aḫter

77. Şehā menem ki be kilk-i ḫayāl-bend-i suḫen
Keşīdeem pey-i midḥat hezār gūne ṣuver

78. Zi mūy-i ḫāme-yi diḳḳat çü ṣūret ārāyem
Girih be kār-ı ḫod āred hezār ṣūretger

79. Ḫaṭem fuzūd ḫayāl-i kelām-ı men ārī
Şud ez tamām-ʿayārī ziyāde ḳadr-i güher

---

[41] Beyitte geçen dest-i bed tamlaması A nüshasında puşt-ı bed şeklinde geçmektedir.

[42] Beyitte geçen Hûyeş sitâre-feşân u demeş dem-i tunder dizesi A nüshasında hîş sitâre-feşân demeş dem şeklinde geçmektedir.

[43] Beyitte geçen nov kelimesi B nüshasında tû şeklinde geçmektedir.

[44] Beyitte geçen be-nümâyem kelimesi B nüshasında vü kavâyim şeklinde geçmektedir.

[45] Beyitte geçen be-zîr-i tamlaması B nüshasında berend şeklinde geçmektedir.

[46] Beyitte geçen demî ki zî ifadesi A nüshasında demî ki şeklinde geçmektedir.

[47] Beyitte geçen bînî kelimesi B nüshasında beytî şeklinde geçmektedir.

80. Be şiʿr u kāġad-ı Şevḳī nazar gumār u bibīn
Çi gūne taʿbiye geştest penbe bā āzer

81. Zi dest-i ṭabʿ-ı çü āb-ı revān fiġān ki merā
Çü āb seng visāde vü ḫāk-i reh bister

82. Hemīşe tā be ser-i merzbān-ı milket-i dey
Şeh-i bahār zī gülhā-yı tü keşed leşker

83. Gül-i murād-ı tü ḫurrem miṣāl-i bāġ-ı bahār
ʿAdū çü berg-i ḫazān zerd-rūy u dil-mużṭar

KAṢĪDE 3[48]
Fāilātün Feilātün Feilātün Feilün

1. Tā bered gūy zi meydān-ı gülistān ġonce
Zi benefşe be çemen sāḫte çevgān ġonce

2. Negüşāyed girih ez kār-ı fürū beste-i ḫod
Ez dür-i jāle besī sāḫte dendān ġonce

3. Rīsmān kerde dırāz ebr zi bārān-ı bahār
Tā birūn āyed ez īn ḫāk çü rindān ġonce

4. Bişkened ṣad gül-i ḫᵛārī-yi nihādeş berdār
Bāz bā düzd-i ṣabā hemdem ü yāran ġonce

5. Āstīn ber zede vü fūte-yi sebzī be miyān
Çun fuḳāʿīst güşūde der-i dükkān ġonce

6. Tā keşed ṭıfl-ı çemen rā be ber-i ḫᵛīş çü gül
Mī numāyed zi dehen-i sīm firāvān ġonce

7. Tā meşām-ı şeh-i gül pür şeved ez būy-ı buḫūr
Geşte ez sünbül-i ter micmere-gerdān ġonce

[48] Bu kaside Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır

8. Tāc-ı laʿlīn be-ser ü cāme-i gül-rīz be-ber
Refte der çārsū-yı bāġ ḫırāmān ġonce

9. Tīşe'ī geşte benefşe zi pey-i kenden-i laʿl
Yāft kānī meger ez laʿl be bustān ġonce

10. Behr-i mecmūʿa-yi gül ber varaḳ-ı ṣafḥa-yı āl
Ez rez-i mül şudeeş sāḫt gül-efşān ġonce

28b. 11. Dāred ez ḫāk-i zemīn lāle ġubārī der dil
Geşte ez bād-ı seḥergāh perīşān ġonce

12. Cāmeeş pāre vü geşte dehen ġarḳa-yı ḫūn
Dād-ḫᵛāhān şude sūy-ı şeh-i devrān ġonce

13. Bāyezīd İbni Mehemmed şeh-i Dārā-nesemet
Ki şud ez ebr-i kefeş ḫurrem u ḫandān ġonce

14. Ey şude z'ebr-i kefet dāmen-i gülşen pur-sīm
Yāfte z'ebr-i kefet dest-i zer-efşān ġonce

15. Şāh-ı gül-rāst çü tīrest pey-i düşmen-i tu
Hest ber nūk-i sereş heyʾet-i peykān ġonce

16. Gülşen-i üns-i tu bezmīst pur ez zīb u ṭarab
Ki der ū şuʿle-yi şemʿīst firāvān ġonce

17. Bā hevā-yı çemen-i ʿadl-i tū der bāġ-ı vücūd
Netevān kerd ser ez perde-yi imkān ġonce

18. Ṣaḥn-ı gülzār-ı çemen rezmgeh-i tūst meger
Ki numāyed zi ser-i ḫaṣm-ı tü yeksān ġonce

19. Vaḳt-i dey ebr-i bahār-ı keremet rūyāned
Ez dil-i laʿl gül-i surḫ u zi mercān ġonce

20. Hemçü gül dāmen-i ū çāk şud ez bes ki keşīd
Pey-i gencīne-yi tü sīm be dāmān ġonce

21. Teb-i bād-ı ġażabet sūz giriftest çünān
Ki be-teng āmede ez ḥiddet-i buḥrān ġonce

22. Ger vezed bād-ı seḫāyī zi vefāyet sūy-ı ū
Hemçü gülşen bidemed ez dil-i ʿummān ġonce

23. Nāle ez teng-maʿāşī ber-i cūdet zi çi sāḫt
Zānk dāred be beġal sīm be hemyān ġonce

24. Dey be-gülzār-ı celāl-ı tü şenīdem mī ḫᵛānd
Ġazelī ez dehen-i murġ-ı ḫoş-elḥān ġonce

25. Ey ki şud bī dehenet vāleh u ḥayrān ġonce
Ḫande kün tā ki küned çāk-i girībān ġonce

26. Ger be-kūy-ı tü keşem āh-güşā-yı leb-i ḫᵛīş
Mī güşāyed belī ez bād be-bustān ġonce

27. Ten-i men gülşen-i cevrīst zi bīdād-ı ruḫet
Ki der ū hest zi peykān-ı tü çendān ġonce

28. Püşt dāde be-dıraḫt-ı gül ü der refte zi ḫᵛīş
Geşte bā fikr-i lebet ṣūret-i bī-cān ġonce

29. Der miyān-ı ruḫ u zülfet dehen-i nāzik-i tü
Hest vā geşte miyān-ı gül ü reyḥān ġonce

29a. 30. Ez ġamet derd-i şikem dāred u pīçīde be-ḫod
Hemçü bedḫᵛāh-ı şeh-i milket-i ʿOs̱mān ġonce

31. Gülbün-i bāġ-ı ḫilāfet ki zi bād-ı ġażabeş
Refte der dāmen-i gülbün şude pinhān ġonce

32. Ey ki der rezmgeh-i gülşen-i bāġ-ı ẓaferet
Küşte bā gürz-i girān Rüstem-i destān ġonce

33. Gül-i sīmāb-ı çemen-i şiʿr rehī bīn ki reved
Hest ez her ṭaraf āvīḫte çendān ġonce

34. Medḥ-ḫᵛān-ı tu şud ez şevḳ çü Şevḳī be çemen
Yāft ez ḥükm k′ezū devlet ü fermān ġonce

35. Tā ki her sāl der īn baġçe-yi kevn ü feṣād
Gerded ez gülşen-i īn bāġ nümāyān ġonce

36. Gülşen-i ʿömr-i tü ser-sebz u ṭarī bād k'ezū
Geşte gülzār-ı cihān ḫurrem u ḫandān ġonce

KAṢĪDE 4[49]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

1. Nebāşed miṡl-i tü şūh u laṭīf u nāzük u dil-ber
Şeker-güftār u ḫoş-reftār u gül-ruḫsār u nesrīn-ber

2. Miyān-ı lāle-ruḫsārān be-ġayr ez tü kirā bāşed
Ruḫ-ı rengīn ḫaṭ-ı müşgīn leb-i şīrīn dehān-şekker

3. Be-ber sīm u be-fem mīm u be-ḫad māh u be-kad ʿarʿar
Be-ser sevdā be-can ġavġā be-dil sūziş be-ten āzer

4. Zi rūy-ı mūy-ı tü peydā vü eşk-i çehreem ẓāhir
Gam-ı men pīş-i şāhinşāh-ı şarḳ u ġarb u baḥr u ber

5. Şehinşeh Bāyezīd İbni Meḥemmed Ḫān ki zāteş hest
Zer-efşān u hüner-dān u cihān-bān u cihān-bāver

6. Güzīn-i ʿālem ü ḫāḳān-ı germ ü serd ü ḫuşk u ter
Emīr-i aʿẓam u sulṭān-ı şarḳ u ġarb u baḥr u ber

7. Tüyī bā tīġ-ı tīz u dū bāş u leşker-i enbūh
Każā-miknet ḳader-ḳudret semā-rütbet zemīn-perver

8. Be-derrānī be-perrānī biyendāzī be-der sāzī
Be-ḫançer dil be-nāvek cān be-nāḫim fer be-nīze ser

9. Be-rıfḳ u ʿunf u luṭf u ḳahret ābādest u hem vīrān
Binā-yı rezm u tarḥ-ı żarr u ṭavr-ı ḫayr u rāh-ı şer

---

[49] Bu kaside Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

GAZEL 1[50]
Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

29b. 1. Pī̄ş-i ruḫsār-ı tü geşt ez ẕerre kemter āftāb
Z'an sebeb her ṣubḥ ez maşrıḳ zened çetr āftāb

2. Der ʿaceb māndend merdüm ez ḳad u ruḫsār-ı ū
Bes ʿaceb bāşed be-bālā-yı ṣanevber āftāb

3. Ḫᵛāst tā bī̄ned be-vechī̄ rūy-ı meh-sī̄mā-yı tü
Ḫᵛī̄ş rā çün āyine bigrift der zer āftāb

4. Şekl-i miskī̄n ḥāl-i ū rā bāşed ez tāb-ı ruḫeş
Pes siyeh gerded çü binşī̄ned kesī̄ der āftāb

5. Mevc zed ṭūfān-ı eşk-i Şevḳī̄ ez behr-i ruḫet
Tā bedān ḥaddī̄ ki şud der vey şināver āftāb

GAZEL 2[51]
Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

1. Zaḫm-ı tī̄r-endām-ı ān meh ber ruḫ-ı çün āftāb
Z'āsmān-ı ḥüsn pindārī̄ ki ber-ceste şihāb

2. Zaḫm-ı cānān ber semenzār-ı ʿizār-ı nāzikeş
ʿAks-i şāh-ı gülbün-i tāzest pindārī̄ der āb

3. Pehlū-yı ān laʿl-i gevher-pūş zaḫm-ı tāze est
Rişte-yi ālest ser ber-kerde ez yāḳūt-ı nāb

4. Zaḫm-ı rūy-ı ān kemān-ı ebrūyest āyā hilāl
Yā resī̄de ber felek tī̄r-i duʿā-yı müstecāb

5. Şevḳiyā ger zaḫm-ı ū ġavvāṣ-ı baḥr-ı ḥüsn nī̄st
Ez çi rū bended be-rūy-ı ḫᵛī̄ş dāyim ān niḳāb

---

[50] Bu gazel Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

[51] Bu gazel Medine nüshasında (B nüshası) bulunmamaktadır.

GAZEL 3
Mefāilün Feilātün Mefāilün Feilün

1. Ruḫet be ḥüsn ü leṭāfet perī lebet cānest
Ez ān zi dīde-yi merdum[52] hemīşe pinhānest

2. Derūn-i āyine ʿaks-i cemāl-i rūşen-i yār
Meyān-ı hāle be-sān-ı meh-i dıraḫşānest

3. Be ḫāk-i pāy-i tü bā āh būse netvān dād
Ki ḫāk-i pāy-i tü z'āhem besī perīşānest

4. Şude zi ḥasret-i laʿlet dü dīdeem pür-ḫūn
Miṡāl-i ṭāsek-i saḳḳā ki pür zi mercānest

5. Mecāl-i dem zeden-i kes çü nīst der teh-i āb
Be-zīr-i ḫançer-i cānān dilā çi efġānest

6. Derūn-ı muṣḥaf-ı ḥüsn-i tü ān dehen gūyā
Dehen güşāde çü mīm-i miyān-ı īmānest

7. Kemend-i ḫalḳa-yı zülfet be-gerden-i ʿuşşāḳ
Be-lutf dūḫte gūyā zih-i girībānest

30a. 8. Pey-i segān-ı nigārīst cān-ı Şevḳī-i zār[53]
Zi yār her çi ki bāşed niyāz-ı yārānest[54]

9. Gulām-ı dergeh-i ṣāḥib-dilī şudem eknūn
Ki der serīr-i feżāyil be-ʿilm sulṭānest[55]

10. Emīr-i mesned-i luṭf u kerem ʿÖmer Çelebi
Ki bā ḥayā muteḥallī be-sān-ı ʿOsmānest [56]

---

[52] Beyitte geçen dîde-yi merdum tamlaması B nüshasında merdüm-i dîde şeklinde geçmektedir.

[53] Beyitte geçen zâr kelimesi A nüshasında râ şeklinde geçmektedir.

[54] Beyitte geçen niyâz-ı yârânest tamlaması A nüshasında nisâr-ı bârânest şeklinde geçmektedir.

[55] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.

[56] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.

GAZEL 4[57]
Fāilātün Feilātün Feilātün Feilün

1. Tā zemistān-ı cihān nām u nişān ḫᵛāhed būd
   Ḫırḳaem der giriv-i pīr-i muġān ḫᵛāhed būd

2. Mī künem devr çü sāġar be hevā-yı mey-i nāb
   Tā nuḳūş-ı felek u devr-i zamān ḫᵛāhed būd

3. Ser zi ḫāk-i ḳadem-i pīr-i muġān mī nekeşem
   Ki be-mey dāden-i men rāst hemān ḫᵛāhed būd

4. Zāhidā ḫūn be-mey ḫorden-i men ʿarż mekün
   Ānçi üstād-ı ezel güft hemān ḫᵛāhed būd

5. Nekünem terk-i ṣafā-yı ḥarem-i meykedehā
   Menzilem ger ṭaraf-ı bāġ-ı cinān ḫᵛāhed būd

6. Bāz kün dīde çü Şevḳī seḥer-i şuʿle-i mey
   Bāz ez maşrıḳ-ı meyḫāne ʿayān ḫᵛāhed būd

GAZEL 5[58]
Mefāilün Feilātün Mefāilün Feilün

1. Zi behr-i ṣayd eger şāh-ı men süvār şeved
   Hezār murġ-ı dileş çün dilem şikār şeved

2. Dilem zi rāz-ı dehān-ı tü dem çigūne zened
   Ki sırr-ı ġayb ne ānest ki āşikār şeved

3. Dil er zi gülşen-i kūyet be-ṭaʿn-ı ḫār reved
   Eger çü cān-ı ʿazīz-i menest ḫᵛār şeved

4. Çü ḥüsn-i rūy-i tu ʿışḳ-ı men ey perī-sīmā
   Kesī nemāned ki meşhūr-ı rūzgār şeved

[57] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.
[58] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.

5. Heme be vaṣf-ı ġazālān ġazel bigū Şevḳī
Ki tā zi ṭabʿ-ı tü der dehr yādgār şeved

GAZEL 6[59]

Mefūlü Fāilātü Mefāīlü Fāilün

1. Dīdem elif-miṡāl ḳadet ber ser-i şikār
Güftem şikār-ı men şude eknūn āşikār

2. Tīreş zi cān gurīḫt dilā rāh-ı sīne gīr
Pīrā ġalat mekün ki hemīnest reh-güẕār

3. Der sīne zaḫm-ı ġamze-yi ū rā be-cān-ı ḫod
Ey dil ʿazīz dār ki çīzīst yādgār

4. Şevḳī şud ez firāḳ-ı ḫaṭ-ı sebzet eşk-rīz
Bārān ʿaceb nīst belī z'ebr-i nevbahār

GAZEL 7

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

30b. 1. Faṣl-ı dey çün jāle şud der bāġ ber rāh-ı bahār
Çeşm-i murġān-ı çemen yekser sefīd ez intiẓār

2. Rīze-i berfī ki bād āred dıraḫşān z'āftāb
Der dil-i murġān-ı erzen-ḫᵛāre endāzed şirār[60]

3. Refte āb u mānde yaḫ[61] der cūy-ı bārik-i çemen
Rāst çūn mārī ki ez vey pūst māned ber güẕār[62]

4. Ez nehīb-i leşker-i dey dem-be-dem ser der keşīd
Āteş-i manḳal egerçi dāred ez āhen ḥiṣār

---

[59] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.

[60] Beyitte geçen şirâr kelimesi A nüshasında şevâr şeklinde geçmektedir.

[61] Beyitte geçen yer kelimesi A nüshasında geh şeklinde geçmektedir.

[62] Beyitte geçen mând ber-güzâr kelimesi B nüshasında mâned der-guzâr şeklinde geçmektedir.

5. Havz-ı cūyī nīst bāġ u rāġ-ı ʿālem rā künūn
Kez ruḫām-ı mermereş levḥī nebāşed der kenār

6. Gūyiyā āb-ı revān çerḫ-ı mümerred şud ki serv
Ber kenār-ı cūy-i dāmen ber zede Belḳīs-vār[63]

7. Tā ne ez ebr-i siyeh bārīk gerded ṣaḥn-ı bāġ
Şūşe-yi yaḫ şemʿ-i kāfūrīst der dest-i çenār

8. Dest eger yābed çenār ez bī-ḫodī sāzed çü berf
Penbe-i dāġī ki ber dil dāred ez hicr-i bahār

GAZEL 8

Fāilātün Fāilātün Fāilün

1. Geşt ṭāliʿ ṭalʿat-ı ṣahbā zi cām
Lāhe nūrü'ş-şemsi min cenḥi'ẓ-ẓalām

2. Teşne-yi cāmem zi ifrāṭ-ı ḫumār
Eskinī sāḳī bi-ke'sin min müdām[64]

3. Serv mecnūn gibi düşdi ṭaġlara
Ḳāmetün reşkinden ey ṭūbā-ḫırām[65]

4. Rāh-ı rūḥ-āsā ki maḥż-ı raḥmetest
Ṭābe min āsārihī ʿīşu'l-enām[66]

5. Müşkilest bī-ḫāl-i zülf-i serkeşet
Z'ān ki nebved hīç cā bī dāne dām[67]

6. Ketm iderdüm ʿışḳunı līkin yaşum
Aẓharet sırrī bi ʿ ayni zi's-sicām[68]

---

[63] Beyitin ilk dizesi B nüshasında yer almamaktadır.
[64] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.
[65] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.
[66] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.
[67] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.
[68] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.

7. Şevḳiyā demdür ki terk-i nām idem
Z'ān ki ḫoş nāmīst terk-i nām nām[69]

GAZEL 9[70]
Mefūlü Mefāīlü Mefāīlü Feūlün

1. Gūyā ġam-ı tīr-i tü dehed cān dil-i çākem
Mīlī binişānend revān ber ser-i ḥākem

2. Ey serv-i revān sāye meyendāz be-her ḫāk
Tā ber ten-i ḫākī nezenī tīr helākem

31a. 3. Tā kem neşeved sāḳī zi meclis mey-i engūr
Binşān be ṭarab baġçe-yi ʿışḳ çü çü tākem

4. Āhī ki ber ārem zi ciger eşk nebāyed
Ārī dem-i girye şeved efzūnī-yi mā kem

5. Rāz-ı dil-i Şevḳī ki be-her rāh revānest
Eşkīst fütāde heme z'īn dāmen-i çākem

GAZEL 10[71]
Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

1. Biyā ey lāle-rūy-i men zi leb cāmem leb-ā-leb kün
Hilāl-i ʿīd eger cūyem işāret sūy-ı ġabġab kün

2. Şafaḳ sūy-ı Süreyyā ber nümā ez māh-ı nev pervīn
Zeneb ber dār ez mihr ü kenārem pür zi kevkeb kün

3. Çü kerdem cām-ı mey ber kef pey-i nuḳl ez dehān u leb
Şiken beste ruṭab fermā vü ʿayş-i mā müretteb kün

4. Ruḫet çün muṣḥaf-ı ḥüsnest u ḫaṭṭet āyet-i raḥmet
Bicünbān gūşe-yi ebrū vü rūy-ı ṣafḥa muʿreb kün

[69] Bu beyit B nüshasında bulunmamaktadır.
[70] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.
[71] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.

5. Feşāned sünbül-i gül-pūş ber berg-i gül-i nesrīn
   Ki güftest ey murād-ı cān ki rūz-ı bī-dilān şeb kün

6. Çü dūr ez rūy-ı gülgūnet şevem ez girye nā-bīnā
   Hudā rā sürme-yi çeşmem ġubār-ı sümm-i eşheb kün

7. Çü der uftādī ey Şevḳī zi bīdādeş meşev ġamgīn
   Ki fermūdet ki ʿāşıḳ rā heme āhī vü yā Rab kün

GAZEL 11[72]

Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün Mefāīlün

1. Zi ʿaks-i nūr-ı ruḫsār-ı tu bāşed cirm-i hur pinhān
   Belī çün mihr rūşen şud şeved cirm-i ḳamer pinhān

2. Nigāh-ı ḫande-āmīzet merā ān dem küşed bī-tīġ
   Ki çeşm-i nā-tevān-ı tü küned ber men naẓar pinhān

3. Dilem güm-geşte der kūy-ı ġamet rā ez ser-i ḥasret
   Nüviştem nāme-yi sūzān firistādem ḫaber pinhān

4. Leb-i laʿl-i şeker-rīzet ki gāhī nuṭḳ-ı dür pāşed
   Zi ḫaclet mī şeved yāḳūt der ḫūn-ı ciger pinhān

5. Tabīb-i cān tuyī āḫir zi bīmārān-ı müştāḳān
   Revā nebved ki mī dāred leb-i laʿl-i şeker pinhān

6. Berā-yı ḳaṣd-ı ḫūn-ı men çü faṣṣādān-ı ḫūn-efşān
   Be zīr-i dest-i her müjgān şeved ṣad nīşter pinhān

7. Çü dīdī mihr-i ān ruḫsār Şevḳī eşk kemter rīz
   Çü gerded cümle seyyārān der vaḳt-i seḥer pinhān

[72] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.

GAZEL 12[73]

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

1. Ey muʿammā-yı dehānet sırr-ı ʿaḳl-ı ḫurde-bīn
Kāşif-i her ʿuḳde-yi zülf-i tü Cibrīl-i emīn

31b. 2. Z'ebruvānet dīd peyveste çü pür siḥr-i ḥelāl
Rāst kerd engüşt zülf-i kāfiret āmed be dīn

3. Der muʿammā naḳş-ı nīk āver çü Şevḳī tā şevī
Ez ḫavāṣṣān-ı der-i gerdūn-meʾāb-ı Şems-i dīn

Manzume 1[74]

Mefāīlün Mefāīlün Feūlün

1. Biḥamdillāh zi teʾyīd-i ilāhī
Emīn-i şehr-i dīn geştī vü dünyā

2. Pey-i īn tehniyet geşte zi ilhām
Emīn-i şehr şud tārīḫ-i zībā

Manzume 2[75]

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

1. Şevḳiyā ez şiddet-i sermā-yı serd-i zemherī
Nīst der ten pūstīn u nīst hem çendīn libās̱

2. Ḳalb-i şeş ber şeş biyefzāy u binih bālā-yı ṣad
V'āngeh ez maḫdūm-ı ʿālī-ḳadr mī kün iltimās̱

Beyt[76]

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

Tā tevānī der pey-i āzār-ı ehl-i dil mebāş
Ez şerār-ı berḳ-i āh-ı ehl-i dil ġāfil mebāş

---

[73] Bu gazel B nüshasında bulunmamaktadır.
[74] Bu manzume B nüshasında yer almamaktadır.
[75] Bu manzume B nüshasında yer almamaktadır.
[76] Bu beyit B nüshasında yer almamaktadır.